

OTTHONUNK A NYELV

Szlovákiában a szakközépiskolát vagy szakmunkásképzőt látogató kisebbségi magyar diákok nagy része nem az anyanyelvén tanulja a szaktantárgyakat, tehát eleve nem magyar nyelven sajátítja el a szakterminológiát. OTTHONUNK A NYELV

Szlovákiában a szakközépiskolát vagy szakmunkásképzőt látogató kisebbségi magyar diákok nagy része nem az anyanyelvén tanulja a szaktantárgyakat, tehát eleve nem magyar nyelven sajátítja el a szakterminológiát. Nincsenek sokkal jobb helyzetben az általános iskolába, illetve gimnáziumba járó tanulók sem, hiszen a magyar tananyelvű iskolákban használt tankönyvek államnyelvből való – szinte szó szerinti – fordítások, amelyek ugyanazt a jelenséget gyakran más néven nevezik meg, mint Magyarországon vagy egy másik országban (Erdélyben, a Vajdaságban vagy éppen Kárpátalján). A magyarországi szakterminológiát a felsőfokú végzettséggel rendelkező szlovákiai magyar szakemberek – esetünkben a tankönyvek fordítói, illetve a fordítás bírálói – sem ismerik, mivel tanulmányaikat elsősorban szlovákiai vagy csehországi egyetemeken, az illető állam nyelvén végezték.

A II. világháború befejeződését követő kritikus időszakban az akkori Csehszlovákiában az 1950–51-es tanévben nyitják meg újra kapuikat a magyar tananyelvű oktatási intézmények. Mivel nincsenek magyar nyelvű tankönyvek, a pedagógusok sürgetik az olyan kétnyelvű segédkönyvek, szöszedetek és -jegyzékek kiadását, amelyek megkönnyítenék a magyar anyanyelvű tanulók oktatását. Elsősorban olyan szlovák–magyar vonatkozású szakszótárak, szakkifejezés-gyűjtemények megjelenését várják, amelyek felölelik egy-egy tantárgy alapvető terminológiáját. Az esetenként több mint negyven évvel ezelőtt készült segédkönyveket – más, jobb nem lévén – még ma is használják a hazai oktatási intézményekben. Az egyik magyar tananyelvű mezőgazdasági szakközépiskolában például azt tanácsolták a magyarországi felsőoktatási intézménybe felvételiző tanulónak, hogy az 1960-as kiadású Terminológiai szótár (Szabadi János összeállítása, SPN, Bratislava) segítségével sajátítsa el az adott szakágazat magyar nyelvű terminológiáját. A kiadvány négy korabeli szlovák nyelvű tankönyv szakszókincsének kivonata, melyben a szerzők a szlovák címszavakhoz hozzárendelték a feltételezett magyar megfelelőket. Munkájuk azonban – mely elsősorban növénytani és állattani szakkifejezéseket tartalmaz – mind a lexika síkján, mind nyelvtani tekintetben következtelen. A magyar nyelvű szóanyagban – annak ellenére, hogy a segédkönyv összeállítója gyakran hivatkozik a korszerű magyarországi szakirodalom folyamatos tanulmányozására – szinte minden második-harmadik feltételezett szakszó szlovák hatásra keletkezett tükörfelfejezés, mely eltér a standard magyar terminológiától, pl.: prvotný korienok – elsődleges gyökerecske 187. o. (a standard magyarban: gyökérkezdemény), 1parguová kapusta – leveleskáposzta 187. o. (a standard magyarban: spárgakel v. brokkoli) stb. A szótár az egyes szócikkek szerkezeti felépítésében sem követi a szakszótárak szerkesztési elveit: a többelemű (szerkezetes) szakkifejezésekben pl. rendhagyó módon nem a szlovák főnévi, hanem a melléknévi címszó mellett tünteti fel a magyar nyelvű megnevezést (l. biely vleí bôb – fehér farkasbab 31. o., jarná p1enica – tavaszi búza 33. o.). A szlovák ún. hátravetett jelzős szerkezetekben ugyanakkor már a jelzett szó, tehát a meghatározó tag alapján azonosít (l. p1enica ozimná – őszi búza 39. o., timotejka lúena – mezei komócsin 42. o.). Az ilyen és hasonló következtelenségek miatt a szótár – egyéb hiányosságai mellett – még a gyors és könnyű kereshetőséget sem biztosítja használója számára.

MISAD KATALIN